

NORSK ETNOLOGISK GRANSKING

Emnenr. 18

Fylke: Sør Trøndelag

Tilleggsspørsmålnr.

Herad: Semsvik

Emne: Juletre og julehalm

Bygdelag: Semsvik

Oppskr. av: Leik Selbekk

Gard: Selbekken

(adresse): Selbekken p. Thym G.nr. 89 Br.nr. 2 - 3.

A. Merk av om oppskrifta er etter eiga røynsle. altre 76 år, KårmannB. ~~Eller om den~~ ^{og} etter andre heimelsmenn: (ta også med alder, heimstad, yrke):

SVAR

Juletre.

Juletre er almindelig i alle hus her i bygda. Det er ingen minlevende som husker når det var brukt for første gang.

Juletre var brukt i hjemmene lenge før en hadde det på fester eller i kirken. Utanom hjemmet er det mest på fester i missionsforeninger, skoler og forskjellige velodighedsarbeid at juletre er brukt.

Hvis en på enkelte steder ikke har eller hadde et juletre brukt en å pynte ut stuen med grønne kvister av furu, gran eller lyngplanter o. l. Halmkroner og pappirpynt har også vært nytt til julestas. Pynten i huset plasseres eftersom forhold og smak tilbier. — Over dør og vindu, på lampe, lysekroner eller på småbord og statioer. Nogen annen pynt blir som regel også brukt selv om en har juletre.

Juletreets størrelse er avhengig av forholdene i huset. En del lavt unner taket må treet være lite. I hus med mange små barn brukes små tre som kan henge unner taket, hvor de små hender ikke kan nå det.

Størrelsen kan variere fra $\frac{1}{2}$ til 2 mt. i stuerne og i forsamlingshus op til 3 - 4 mt.

Den mest brukte pynt er julelys, pappirpynt, små beklerser, epler, og stjeraner m. v.

Det er oftest husmora som pynter treet. Når barna er vokset til, tar de gjerne dette arbeid.

Sv praktiske grunner står juletreet dels på bordet og dels fritt på golv eller henger unner loftet.

En tenner lysene på det om jule- og nyttårskvelden og ellers flere gange f. eks. når en har besøk av gjestgjærdene.

En går rundt treet og synger både salmer og andre sanger — "Et barn er født." — Os er idag en julser født, — Her kommer den arve små, — Jeg er så glad hver julekveld. — Deilig er jorden, timer i klokke, — Glade jule m. v.

Det er ikke noen fast regel om hvor lange juletre blir stående, men før tirsdag (13. jan.) blir ingen juletre tatt ut.

Mange steder står de i bestekstua
enda noen eker.

Barna har en ukjentelig foret
til å være med å høste juletre.
Tiden for denne høstingen blir
noget forskjellig etter de forskjellige
forhold i hjemmene. En sier
å høste eller ta av juletre.
Hå bruket ordet plyndre er
reknet for et mere brutalt eller
hedensk uttrykk som en ikke synes
harmonerer med julefesten.

Her i bygda nyttur en mest
gran som juletre. Når en ikke
har anledning til fin gran eller
andre passende tresorter, lages
et kunstig tre ~~med~~ f. eks. ved
å bore huller i en trestok og
da feste bartenister av et eller
annet slags til denne stokken.
Små juletre av ståltråd er også
brukt. Navnet på disse lagede
tre blir da oftest erstatning.

Når det ikke er noen annen
spesial festlighet i heimen søttes
ikke op tre utenfor huset om
julekvellen. Er det bryllup eller
annen særskilt festlighet i julen
settes en op tre utenfor inngangs-
døren - tildels også ved særskilt
inngangsport til tunte. Julenegel
er oftest festet i eller ved låve =
brua - Tildels i krona på et tunte.

En kan ikke huske at folk brukte halv på gulvet om juleaften; men for vel et århundre siden var dette brukelig. Halven var beintet og kåret inn i halmen for. En brøt da halmen løs utover stuegolvet til en jelles flatseng hvis størrelse blev avpasset efter behovet. En skulle sove i halmen på gulvet juleaften, ikke flere netter - for at de andre sengene kunne stå oppredd og ledige til bruk for de usynlige væsener som denne natten gjestet hus og folk mere manjunt en ellers.

Måsen og spisestellet skulle da stå utvort på bordet juleaften og lysene brenne for at disse ^{usynlige} kunne forsyne sig efter behag. Det var meget om å gjøre, at en i julen var riktig god og hjelpsom imod både nisser og de andre usynlige væsener. En kunne da rekne sikkert med god lykke og hell både for folk og fee - både med åker og eng - både i skog og mark.

Når julehalmen var kåret ut var det brukelig å se nøie efter om det lå løst korn igjen på gulvet. Hvis en fandt strikorn skulle det bety god år. Sikkorn betydde grøn-år eller dårlig høst.

Selbekken 10. mars 1950

4006

Isak Selbek